

Максимумът на този родъ заеми, както се види отъ горната таблица, пада на 1896 г. Прѣзъ 1907 г. Земл. Банка, слѣдъ като бѣ склочила за-заемътъ отъ 30 мил. лв. номинални при чуждестранни банки, погаси една голѣма частъ отъ дълга си спрѣмо Б. Н. Банка. Днесъ останалата частъ отъ този дългъ съставлява по-скоро дългъ на бѣлг. правителство, откол-кото дългъ на Земл. Банка, тъй като заемътъ е билъ даденъ за откупу-ване на господарскитѣ и чифлишки земи по силата на специаленъ законъ за тази цѣль.

в) Заеми на общини и окръжия.

Повиканитѣ на новъ животъ слѣдъ освобождението на България об-щински управления имаха нужда отъ срѣдства за постройка на училищни здания, за регулиране на улици, водоснабдение и пр. А понеже редовнитѣ приходи на общинитѣ далеко бѣха недостатъчни да удовлетворятъ на този родъ нужда, то прибѣгна се до заеми. „Планиране градоветѣ, прокарване нови улици, съграждане казарми, училища, болници и др. сгради, прокар-ване водопроводи, канали и шосета — всичко това изискваше огромни суми, които не можеха да се събератъ отъ осиромашелото население, та трѣбваше да се пробѣгва къмъ заеми, да се правятъ дългове“¹⁾. Единственото учрѣж-дение, отъ което общинитѣ можаха да почерпнатъ срѣдства за горнитѣ цѣли, както и Окрѣжнитѣ Съвѣти за подобрене на съобщителнитѣ срѣдства, за подигане на земледѣлието и пр. въ своитѣ окръжия, бѣше Б. Н. Банка. А понеже послѣдната бѣше се поставила вече въ угода на държавата и зем-ледѣйскитѣ каси, то нѣмаше основание да откаже такива заеми на общин-скитѣ и окръжни съвѣти. За да не понесе обаче изцѣло отговорностъ за нарушение на устава на банката управлението на послѣдната ги оформяваше съ укази на правителството. Така ние четемъ въ бр. 32 отъ 1 априлъ 1882 г. на „Държавенъ Вѣстникъ“ указъ № 203, чрѣзъ който се разрѣшава на Самоковското градско-общинско управление да склучи заемъ отъ 1000 лири турски при Б. Н. Банка за срокъ отъ 10 години съ цѣлъ да се улесни казаното общинско управление по откупването на нѣколко пасбища, като се гарантира заемътъ съ залогъ на крѣпостнитѣ актове по откупването пас-бищата. По-нататкъ банката можеше и на своя глава да разрѣшава подобни заеми въпрѣки категоричнитѣ запрѣщения на устава да се отпусчатъ дълго-срочни заеми. Да ли на заемитѣ, отпущани отъ Б. Н. Банка на окръжия и общини, е било давано производително направление или пъкъ тѣ сж по-служили за постройки на казарми, за облагодѣтелствуване на разни прѣд-приемачи или най-сетнѣ за явни злоупотрѣбления — остава вънъ отъ рамкитѣ на настоящето изслѣждане. Фактъ е обаче, че едновременно съ развитието на общинското и окръжно стопанство нуждитѣ надрастватъ редовнитѣ по-стѣпления и че заемитѣ иматъ тенденция на повишения безъ това още да е синонимъ на разорение. Нѣщо повече. Като съсрѣдоточи въ свои рѣцѣ раз-нитѣ прѣдприятия отъ муниципаленъ характеръ чрѣзъ прѣмахване на по-срѣдника прѣдприемачъ или концесионера, общината ще чувствува нуждата отъ все по-голѣми и по-голѣми срѣдства за да удовлетвори на нарастващитѣ нужди; обаче това ще има твърдѣ благодатни послѣдствия за жителитѣ на града, а особено за наемния персоналъ, поддържанъ отъ сѣщата община. Величината на дълговетѣ на нашитѣ общински и окръжни съвѣти споредъ

¹⁾ Вж. брошурата „Дългове на окръжията и общинитѣ въ България“ отъ Т. Васильовъ. (Отпечатъкъ отъ „Списание на Българското Икономическо Дружество“, г. I, кн. 11, 1897, стр. 2).